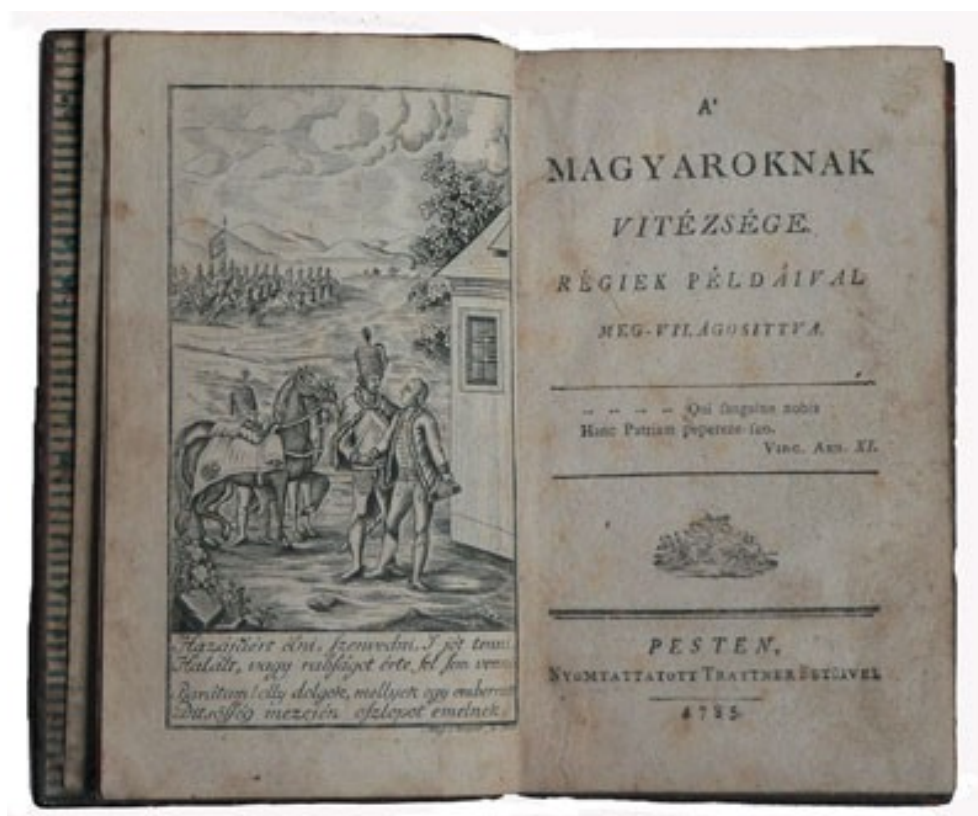

Magyar Irodalmi Hírlevél

MAGYAR TITKOK: A legszebb utca.
Batsányi János: Biztatás
Batsányi János, a linzi száműzött
Irodalmi barangolások Kolozsváron
Krúdy Gyula: Kártya és ló (1918)
Eötvös Károly: Utazás a balaton körül
Rabindranath Tagore: Áldozati énekek
BABLEVES, IRODALMI EMLÉKEKKEL
Nagy László: Táncbéli tánc-szók
Kiss Benedek: Színek vándorlása

MAGYAR TITKOK

REGÉNY

XII.

A legszebb utca.

Hogy igen nyugtalanul töltém el azon éjszakát, melynek folytában annyi váratlan és megrendítő esemény által lepettem meg, azt alkalmasint oly természetesnek fogja mindenki találni, hogy fölösleg róla említést tennem; mivel azonban a mai világban divattá vált már a szükségtelen beszéd, tehát azt hiszem, hogy kivételkép néha én is használhatom e jelenkori szokást, mely nem használ ugyan, de nem is árt.

Ismétlem tehát, az éjt jobbadán álmatlanul virrasztám át, majd Bertókom elfojtott szitkaira figyelve, majd pedig lehetőségig erőtetve agyamat, annak kipuhatolására, hogy ugyan mit kelljen e bonyolult történetről tartanom.

Hogy azon ember, ki inasomra lőtt s utóbb engem is megtámadott, ugyanazon egy gyilkos volt, abban pillanatig sem kételkedém, mert alakja, Bertók leírása szerint, ugyanaz vala s a két pisztoly hasonlatossága is elég világosan szóla. De ki volt e gyilkos és rabló egy személyben? Ez iránt teljességgel nem bírtak gondolatim tisztába jönni. Hogy engem ki akart rabolni, abban semmi különöst nem láthaték, mert ez akárkin is megtörténhetik, ki éjjel magányosan sétál az utcákon, miknek őrzésére legalábbis ezer oly fegyveres kívántatnék, ki bort nem iszik és a kártyától irtózik. De mért lőtt ugyanazon ember Beattini grófra? Ez nem történhetett rablási szándékból, mert a gyilkos jól tudhatá, hogy a zaj embereket fog összecsiszítani s ezek közt történetesen és mintegy tévedésből még rendőrök is találkozhatnak, következésképp a rablás nem mehetend véghez.

Tehát bosszú volt a merény czélja? Ez valószínű, de egészen e véleménynek sem merék hitelt adni, mert az, ki ily gazdag grófon véresen kívánja magát megbosszulni, ugyan mikép lehetne képes egy-két óra mulva valakit az utcán néhány forint miatt megtámadni! Igen, de a gróf játékos és a rabló talán elveszté minden pénzét s azért vetemült most e kettős gatzetre?

Ily gondolatokkal tépelődtem s e közben néhányszor rövid, lázas álomba merültem; melyből azonban csakhamar ismét fölriadtam, mert, mihelyt szemeimet lezárám, azonnal rablók sűrű csoportjára bonyolultam s irtózatot láttam. Egy gyilkos iszonyú nagyságú kést ütött mellembe, s ezen mütételt százszor ismétlé; a másik fejemet vágta le, mely helyett azonnal ismét más nőtt nyakamra; galád némberek ocsmány csókjaikkal a gaz czimboraságba akartak avatni; végre pedig elfogattam és halálra ítéltettem, a bakó már nyújtá felém kötéllel fegyverzett kezét s én futásnak indultam; de a bitófa kiugrott a földből és utánam rugaszkodott s a nép csodát ordított. Szóval, nincs oly eredeti népszinmű, dalokkal és tánczczal, mely több képtelenséget foglalna magában, mint mennyit ezen eseménydús éjszakán össze-vissza álmodtam! Ebből tehát bizonyosan élénken következtetheti a szíves olvasó, hogy ugyancsak örvendék, midőn a nyári nap első sugárai szobámba pillantának.

Bertók, helyzetéhez képest, meglehetősen jól érzé magát s az orvos böcsületére fogadá, hogy mire az új vörös nadrág elkészül, akkorra mulhatlanul talpra fog a legény állani. E tekintetben meg levén tehát nyugtatva, mindenek előtt a király-utcza kertbe érzém magamat huzatva, hogy a mult éjjeli megtámadtatás következményeit kitudván, egyszersmind Beattini gróffal s szép nejével, vagyis inkább Móricz zsidó megszökött hitvesével, valahára megismerkedhessem.

Azonnal útnak indulék s gyors lépésekkel sieték előre.

Nem lesz szerencsém, gondolám magamban, botomat honn feledém s most vissza kell érte mennem, mert a mi utcáinkon nappal sem igen tanácsos bot nélkül járni; azonban ekkor épen véletlenül egy arszlással találkozám s így többé nem volt botra szükségem, hanem vele azonnal folytatám utamat, miután tudtomra adá, hogy neki mindig elég ideje van, mit egyébiránt úgy is tudtam, mert minden valódi arszlással csak henyesség a dolga.

- Mire való ezen lovas hajdú a király-utcza szögletén? - kérdem az arszlánt, kiről tudám, hogy mindenre tud felelni, még ha nem értette is, hogy mit kérdezett tőle az ember.

Az arszlán azonnal így válaszolt:

- Ez azért áll itt, hogy a vágatva hajtó kocsisokat elfogja és a gyalog hajdúknak adja át, kik azután az illető helyre kísérik őket, hol illő büntetésben részesülnek.
- Már ez szép! Így legalább nem fog többé annyi szerencsétlenség történni.

Alig mondám ki e szókat, midőn nagy robaj voná magára figyelmünket. Visszatekintünk tehát s mi történt? Egy bérkocsis gyorsan vágatott el a lovas hajdú mellett s lovastól földre teríté őt, az ácsorgó nép nem csekély multságára. A hajdúnak semmi baja nem esett s azért nyugodtan ült ismét lovára és gondosan kitért mindig a rohanó kocsik elől, nehogy ismét a kövezetre röpüljön. • Ugyan mért uralkodik oly iszonyú bűz ezen utczában, Pest legszebb utczájában, mely a nagy város egyetlen mulatóhelyére vezet?

- Furcsa kérdés! Az egész utcát jobbadán zsidók lakják s ugyan ki keresne azoknál tisztaságot? Már csak azért is szeretik a rondaságot, hogy a jobb ízlésű keresztyének soha ne közelíthessenek hozzájuk.
- Hah, itt a csatorna tele van férgekkel; nézze ön csak azon szép hölgyeket, már csaknem ájulás környezi az undor miatt.
- Oh, hiszen ez csekélység! Ezen bogárcákát a lóbőrökről seprék le s még dicséretet érdemlenek a derék zsidók, hogy ide az utcára szórták.
- Dicséretet?
- Természetesen! Mert ez által legalább tulajdon mulandóságunkra emlékeztetnek bennünket, a mi a mostani világban valóban igen hasznos; különben pedig baromfihízalóknak is eladhatták volna ez állatkákat s így valóban csak dicséretet érdemlenek.
- Mégis különös, hogy az efféle ily helyen eltűrik. Én ezt épen oly illetlennek tartom, mintha a vácsi-utczában vágóhidakat állítanának föl.
- Hja! A pénznek igen édes szaga van s azzal mindent kieszközölhetni. Egyébiránt pedig mostani politikusaink oly roppant lelkesüléssel szónoklanak e rondaság mellett, hogy végre mindezt még magunk is igen gyönyörűnek leszünk tartani kénytelenek.
- Valóban különös.
- Sőt igen természetes, mert az arany egészen egyenlő becsű, akár cserzetlen bőrbe takarva, akár selyem erszényben nyújtják azt.

Épületes okoskodásunk fonala megszakadt, mert e pillanatban iszonyú zaj támadt. A városból ugyanis négylovas urasághintó robogott a liget felé, onnan pedig oláh szekér nyikorgott előre. A két koci oly közel jött egymáshoz, hogy egy lyánkát, ki nem térhetett ki, lábairól lesodrottak s halálosan megsértettek. Az oláht azonnal elfogták, de ugyan ki tudta volna a hintó jó lovait utólélni? Ők voltak ugyan alkalmasint a szerencsétlenségnek okai és egy pár ember azért néhány követ röpitett a hintó után; de ezek azonnal elfogattak s majd megadják a biráskodás árát, melynek gyakorlására senki által nem valának fölszólítva.

- Ugyan mi lehet annak oka, hogy e szép utczában annyi házromot láthatni még a szomorú emlékü nagy árvíz idejéből?
- Oh, annak igen fontos oka van!
- Valóban?
- Igen. Ott, hol a kereskedés minden neme oly nagyban üzetik, mint itt s oly emberek által üzetik, minők azok, kik ezen utca lakosságának nagyobb részét képezik, igen természetes, hogy olyanok is elegenden találkoznak, kik a kereskedést pénz nélkül szeretik gyakorolni. Ezek azután gyakran megszorulnak, midőn tudniillik kivételképen komolyan üldöztetnek s olyankor az ily kerítéstelen, rozzant, földalatti barlangok igen üdvös menedékhelyet nyújtanak számokra.
- Hiszen ez által csak a lopás mozdítatnék elő!
- Nem kell mindent oly fekete színben látni. A művelt jelenkor szelíd szelleme mindenk fölött azt kívánja most, hogy a gazembereknek lehetőségig jó dolguk legyen. A tolvajok számára paloták építtetnek, hogy gond nélkül élhessenek s a gyilkos legszelidebb bánásmódban részesül, hogy ennél fogva bűnét annál csekélyebbnek lássa, s máskor is kész legyen azt ismételni. A böcsületes szegények fölsegitéséről ellenben senki nem gondoskodik; ám lopjanak vagy öljenek előbb, ha gondtalan életet akarnak magoknak biztosítani. Azért tehát igen hasznosak e rozzant barlangok, mert a tolvaj elrejtőzhetik bennök s idővel talán, ha már gazdaggá lopta magát, meg fog javulni; most pedig az a főczél, hogy a bűnös javuljon s koránsem az, hogy elkövetett gazságaért lakoljon.
- Én nem szeretem e politikát.
- Azt nyilvánosan ugyan ki ne mondja ám ön, mert minden oldalról kigyót, békát fognak fejére kiáltani.
- És ugyan honnan származott ezen különös javítási és újítási rendszer?
- Honnan? Külföldről! Eddig csak nadrágunkat szabattuk a külföld mintái szerint, de most már lelkünket is úgy faragtatjuk, hogy minden legyünk, csak magyarok nem.
- S mi ennek oka!
- Az, hogy szomorú szellemi szegénységünknel fogva, nem vagyunk kitalálni képesek: mire van tulajdonképen szükségünk, hanem mihelyt hírlapokban olvassuk, hogy például az angol vagy francia feje visket, azonnal mi is fejünket vakarjuk, ámbár tulajdonképen inkább – hátunkat kellene jól megkefáltetni.

- Ezen szép épület, itt balra, alkalmasint valamely jótékony intézet?
- Ah, vegyük le kalapjainkat! Ez a szerencsétlen vakok intézete; a szerencsétlen vakok intézete, kik nem láthatják, mennyire emelkedik nemzetiségünk; kik nem láthatják, mily szíves egyetértéssel öleli egymást minden magyar; kik nem láthatják, mily szíves készséggel segíti az idegen minden törekvésében a magyart; kik nem láthatják, ki kínozza és csalja őket, s azért mindig tisztelettel viseltetnek iránta; - kik – isten veletek, boldog vakok!
- Valahára kibontakoztunk a bűzös raktárak közül; de mily iszonyú por és új bűz, mely az előbbtől csak annyiban különbözik, hogy még annál is kiállhatlanabb!
- Oh, a por igen hasznos, mert arra emlékezteti a henye sétálókat, hogy csak por és hamú vagyunk; vizezni az utcát pedig már csak azért is fölösleg, mert a dologtalan sétálók nagy része úgy is egészen elázott már az adósságok özönében. A mi az új bűzt illeti, ez csatornákból ered, melyek itt még nincsenek illőn rendezve s nem is egyhamar fognak rendeztetni, mert a sétáló a «legszebb király-utcában» annyi élvezetben részesült már, hogy böcsülni sem tudná a városliget kellemeit, ha minden kellemetlenség nélkül juthatna oda. Ezen bűzös kipárolgás tehát rendkívül hasznos.

Ezen fejtegetés alatt azon kerthez érkezünk, melynek kapuja előtt Bertókom a kocsibakról lelövetett. A kapu zárva volt s előtte több ember csoportozott, kik mind a mult éjszakai véres kalandról beszélgettek.

Arszlánom többször kártyázott Beattini grófnál s így a kertész minden vonakodás nélkül fölnyitá előttünk a kaput.

Irta NAGY IGNÁCZ

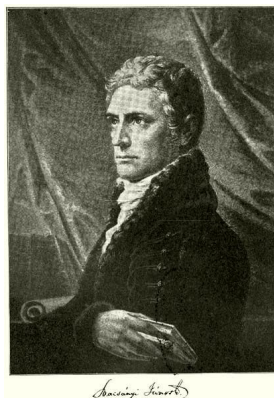
Batsányi János: Bízattás

A Hazáért élni, szenvedni, s jót tenni,
Ügye mellett önként s bátran bajra menni,
Kárt, veszélyt, rabságot érte fel sem venni,
S minden áldozatra mindenha kész lenni –

Barátom! oly dolgok, mellyek az embernek
Dicsőség mezején oszlopot emelnek,
S mellyekért (bár, míg élsz, sokan nem kedvelnek)
A Jók sírodban is áldanak tisztelnek.

(1787)

Batsányi János, a linzi száműzött

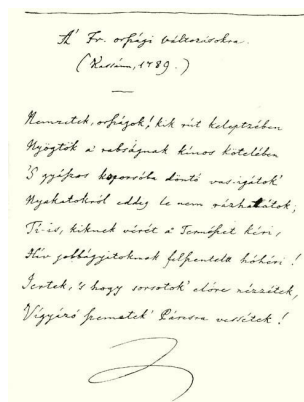

„Nevem Bacsányi János, 53-ik életévemet fogom betölteni, a Zala megyei Tapolcán születtem, római katolikus vallású, nő vagyok. Atyám, kit már hétéves koromban elvesztem, Bacsányi György volt, ki mint szabad polgár vagyonából élt Tapolcán. Anyámat, ki már szintén meghalt, Benes Katalinnak hívták. Két testvérem volt, Katalin és az idősebb Anna, de már rég nem hallottam róluk, azt sem tudom, hol tartózkodnak, és arról sincs tudomásom, hogy életben vannak-e még. Fivérem nincsenek”- mondta 1816-ban spielbergi kihallgatásakor.

Batsányi János 250 éve, 1763. május 9-én **született** Tapolcán, polgári családban. „Nem vagyok nemes, de hazámban, tudásom és foglalkozásom szerint, nemesi jogok illetnek meg” - írta. A Dunántúl legjobb katolikus iskoláiban - Keszthely, Veszprém, Sopron – tanult, majd jogot végzett Pesten. 1785-ben Kassára került kamarai gyakornoknak, de érdeklődése hamarosan az irodalom felé fordult.

1787-ben Kazinczy Ferencsel és Baróti Szabó Dáviddal megalapítja a **Magyar Museum** című folyóiratot. Kirtató, szakszerű munkával - sokan a szervező erőt tartják legfőbb erényének - a megújuló magyar irodalom első központi orgánumává tette a lapot. Sikerült a kor szinte minden íróját megnyernie: a felvidékiektől az erdélyiekig, a fiataloktól az idősekig, a nemesektől a polgárokig. Az írások nyelvi gondozásán túl nagy gondot fordított a folyóirat kiállítására és tipográfiájára is. A lap példányszáma 800 körül mozgott, mivel a posta nem vállalta a szállítást, kereskedőkkel lehetett csak terjeszteni. Előfizetők is voltak, Marosvásárhelyre 100 példányt kértek belőle, a Kiskunságban viszont csak 1 példányt tudtak eladni. Batsányi elkötelezettségét mi sem mutatja jobban, mint a folyóirat [első számához írt tanulmánya](#): „Szükségünk vagyon minékünk ilyen egy társaságra; mely mind a maga tagjait kölcsön segítséggel, mind más magyar írókat hasznos tanácsadással a tudományoknak hazánkban való terjesztésére s az anyai nyelvnek szépítésére serkentse és ösztönözze; a közrebocsátott munkákat próbakövére húzván, a józan kritikának szövetnekével, minden részrehajlás nélkül, megvizsgálja; ami azokban követésre méltó, vagy távoztatni való, kimutassa...”

Batsányi talán legismertebb verse, *A franciaországi változásokra* 1790-ben jelent meg a folyóiratban. A költemény politikai tartalma miatt azonban eljárás indult a költő ellen. A művet a *Magyar Museum* 1792-ben szétküldött, 1793-ban elkobzott kötetéből ki kellett tépni. Az epigrammában a francia események meghatározó és előre vetítő pillanatára figyelmeztető költő később sem lesz hűtlen forradalmi gondolataihoz, bármilyen helyzetbe kerüljön is. „Tekints a múltakra, nézz a jövőre, S intsd hazád andalgó fiait előre!”-írja már Széchenyi előtt.

1794-ben a Martinovics mozgalom leplezésekor elfogják, (a legsúlyosabb vád *A franciaországi változásokra* című verse.) 1795. augusztus elején Kufsteinbe szállítják, ahonnan egy év múlva szabadul. A *Kufsteini elégiák* (különösen *A rab és a madár*) poétikai szempontból az életmű legkiemelkedőbb darabjai.

Bécsben talál állást a pénzügyi hivatalnál. Hosszú szilencium vár rá, negyedszázadon át semmit sem tehet közre a saját nevével, ám irodalomszervező munkáját nem adja fel. Egyik elindítója a *Magyar Minerva*-sorozatnak, melynek célja régi magyar írók műveinek kiadása. Az első kötet, *Ányos Pál munkái*, az első kísérlet volt irodalmunkban a kritikai szövegkiadásra.

Bécsben megismerkedik Baumberg Gabriella, osztrák költőnővel, „*Bécs Szapphójával*”, s 1805. június 10-én összeházasodnak. A bécsi úrilány, kinek apja az udvarnál magas tisztet tölt be, mindvégig kitart rebellis társa mellett. Száműzetésben lévő férjéhez írt levelei mellett mindig ott van egy-egy ládika, ontva minden földi jót (rumot, teát, finom bort), amit a szűkölködő gondos feleség küldhet. „*Vérzik a szívem a gondolatra, mit mond az utókor, ha megtudja, hogy két oly ritka emberi lélek, melyekhez hasonlót egy évezreden át nem hoz össze a végzet, a sors igazságtalansága által elválasztva arra vannak kárhoztatva, hogy a nagyvilágban bolyongjanak és saját polgártársaik köréből kiüldözve, arra legyenek rendeltetve, hogy a kétségbeesésnek essenek martalékul*”, írja.

1809-ben Napóleon csapatai megszállják Bécset. Batsányi a franciák győzelmében a polgári szabadságjogok megvalósulását látja, s közreműködik a *magyarokhoz szóló napóleoni kiáltvány* fordításában. A francia csapatokat visszavonulásukkor követi Párizsba, és ott telepszik le, még évjáradékot is kap Napóleontól. 1815-ben, a szövetséges seregek Párizs megszállásakor őt is elfogják és bebörtönzik. Felesége udvari kapcsolatait is bevetve hiába harcol érte, Batsányit Linzbe száműzik. A következő, közel 30 év a linzi magányban telik, de Batsányi elszigeteltségében is működik, régi tervén, az *Osszián-fordításán* dolgozik, kapcsolatot ápol néhány hazai íróval, akik közül Kisfaludy Sándort tartja a hozzá legközelebb állónak.

1827-ben Pesten megjelenik a *Batsányi János Versei* című kötet. A 300 példányban kiadott mű keletkezésük időrendjében mintegy 80 verset tartalmaz, s ezzel Batsányi a száműzetés ellenére ismét bevonul a magyar költők sorába.

1839. július 24-én meghal a felesége, de Batsányi komor magányában is tovább dolgozik. Utolsó korszakából *A magyar költő idegen, messze földön* versciklusa emelkedik ki, a 12 versből álló mű mintegy összefoglalója az írói hivatásról vallott gondolatainak. 1845-ben Toldy Ferenc fel akarja keresni a linzi száműzöttet, de már csak haláláról adhat hírt, a „*Vigyázó szemetek Párizsra vessétek!*” költője 1845. május 12-én, 82 éves korában elhunyt. Toldy még abban az évben akadémiai gyászbeszédet mond felette, s 1865-ben sajtó alá rendezi Batsányi verseit. Az írói hagyaték 1872-ben az Akadémia Kézirattárába, könyvtára (1121 kötet) a Nemzeti Múzeum Széchényi Könyvtárába kerül. *Batsányi összes műveinek kritikai kiadása* 1953 és 1967 között jelent meg, Keresztury Dezső és Tarnai Andor szerkesztésében az Akadémiai Kiadónál.

Batsányi Toldy szerint irodalmunk első, a szó szoros értelmében vett politikai költője volt, aki korának legműveltebb írói közé tartozott. A II. József abszolutizmusával szembe forduló költő a világ megújulását a forradalmi eseményekben látta (gondoljunk csak az 1791-ben keletkezett *A látó* című versében megfogalmazottakra), legfőbb feladatának azonban még száműzetése idején is a magyar nyelv és az irodalom művelését tartotta (tudós társaság felállítását, a magyar nyelv szótárának elkészítését szorgalmazta). Végzete azonban az elszigetelődése lett: amikor 30 év után újra elküldhette írásait Magyarországra, a konzervatívok oldalán tűnt fel, s még a nyelvújítás jelentőségét sem értette meg.

Ha a Balaton északi partja felé visz az utunk, tegyük egy kis kitérőt Tapolca irányában, a Malom-tó partján áll Batsányi és felesége, Baumberg Gabriella szobra, a város temetőjében pedig megtekinthetjük a költőházaspár síremlékét, a Linzből hazaszállított hamvakat közös koporsóban temették el 1934-ben.

Irodalmi barangolások Kolozsváron

„Csudálatos város, amelyik az ő furcsa, de öröklött és patinás érthetlenségét, a maga speciális kolozsvári bélyegét reányomja polgáira is. Hatalmába keríti az embert, aki falai közé telepedik és levegőjét szívja. Megbabonázza és magáévá teszi” - írta **Kós Károly** az *Erdélyi Helikon* hasábjain 1934-ben.

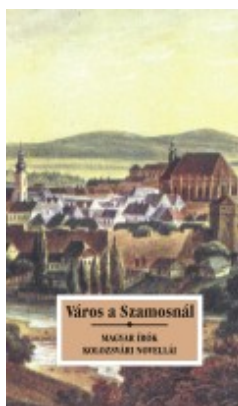
a Mátyás király emlékmű (2013. 05.02.)

A *latin betűk* egy kis kolozsvári barangolásra hívja meg az olvasót. Nem az útikönyvek szerepét akarjuk átvenni, irodalmi szempontból szeretnénk bemutatni a várost. Felidézzük a városhoz kötődő írókat, költőket, bemutatjuk az irodalmi orgánumokat és a kulturális élet színtereit.

Mielőtt elindulnánk, lapozzuk fel **Erős Zoltán: Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig** című kézikönyvét, melyben a szerző betűrendben közli a különböző helységek magyar irodalmi vonatkozásait. Jó alkalom Kolozsvárral kapcsolatban próbára tenni a művet!

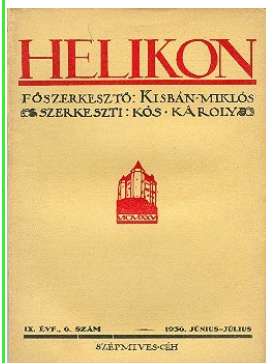
A Kolozsvárhoz való kötődésnek számtalan fajtája, tere van. Lelkesen böngésszük, ki született, tanult a városban, töltötte itt egész életét, vagy éppen a történelmi események következményeként kellett elhagynia a helyet. A kánon esetleg már azt is eldöntötte, hogy egy író rövid itt tartózkodása jelentős volt-e az utókor szempontjából.

A Farkas utca két végén állnak a város meghatározó alma materei. A **Református Kollégium** híres tanárai között találjuk Apáczai Csere Jánost, Gyulai Pált, Áprily Lajost, itt tanult Szabó Dezső, Kós Károly, Jékely Zoltán, hogy csak néhány nevet említsünk. A ma **Báthory István Elméleti Líceum** néven működő iskola jezsuita korszakában ide járt Pázmány Péter, Mikes Kelemen, a piarista időkben Kuncz Aladár, Laczkó Géza és Passuth László koptatta az iskola padjait.

Kolozsváron született és egész életében itt élt Reményik Sándor, aki Babits szerint „Erdély leghangosabb hatású dalnoka” volt, s rövid élete itt telt Dsida Jenőnek. Bánffy (Kisbán) Miklós munkásságát is meghatározta Kolozsvár, ahogy Cs. Szabó Lászlóét is, a nyugati emigráció kiemelkedő alkotója visszaemlékezéseinek középpontjában mindig a kolozsvári gyermekkor állt. A fentebb említett szerzők néhány elbeszélését fellelhetjük a Noran Kiadó gondozásában megjelent *Város a Szamosnál* című kötetben, melyben klasszikus íróink kolozsvári témájú novelláit olvashatjuk. **Kántor Lajos** pedig *Fellegek a város felett* című tanulmányában Tamási Áron, Szabó Dezső művein túl, a fiatalabb nemzedékek kolozsvári tárgyú munkáira is ráirányítja a figyelmet, például a ma oly ritkán emlegetett Bálint Tibor *Zokogó majom* című regényére.

Megfordult a városban Ady, akit a helyi idegklinikán kezeltek, Petőfi nászútjáról hazatérőben a Biasini fogadóban szállt meg feleségével, Szendrey Júliával, Móricz az *Erdély-trilógia* felolvasóköretje során időzött a városban. Bródy Sándor újságíróként csak egy tudósításra érkezett, de másfél évig maradt, mert szerelmes lett Hunyady Margit színésznőbe, e frigyből született Hunyady Sándor író, kinek egyik legkitűnőbb novellája *A vöröslámpás ház* Kolozsvárott játszódik (Makk Károly készített belőle filmet *Egy erkölcsös éjszaka* címmel).

Kolozsvár irodalmi folyóirataival is központi szerepet játszott a magyar irodalmi életben. A *Romániai magyar irodalmi lexikonban* bőséges információt találunk az irodalmi lapokról is. Egy adatra érdemes felhívni a figyelmet: 1867 és 1918 között 235 időszaki sajtótermék jelent meg a városban, 1919 és 1948 között 400 folyóirat és napilap közül válogathattak az olvasók. Az első magyar erdélyi folyóiratot, az *Erdélyi Múzeumot* (1814-18) Döbrentei Gábor alapította (a folyóirat pályázatára küldte be a Bánk bánt Katona József). Az 1921 és 44 között megjelenő *Pásztortűz*, főszerkesztője Reményik Sándor volt, a folyóiratnak olyan jelentős szerzői voltak, mint Dsida Jenő, Nyíró József vagy Jékely Zoltán. Az 1928-ban induló *Erdélyi Helikon* (1928-44) fő motorja Kós Károly volt, főszerkesztője mindvégig Bánffy (Kisbán) Miklós, a lapban publikált Benedek Elek, Tamási Áron, Kuncz Aladár, de írtak ide a Nyugatosok is. Ma *Helikon* címmel jelenik meg, főszerkesztője Karácsonyi Zsolt. Az 1926-ban indult *Korunk* meghatározó szerkesztői között találjuk Lászlóffy Aladárt, Cs. Gyimesi Évát, Kántor Lajost, akit 2008-ban *Balázs Imre József* követett, ma Kovács Kiss Gyöngy a lap vezetője. Az 1946-tól 1989-ig megjelenő *Utunk* főszerkesztői közül Szilágyi Istvánt emelnénk ki, Bodor Ádámnak 1978 és 1981 között a lap hasábjain megjelent publicisztikai *Az utolsó szénégetők* címmel 2010-ben látott napvilágot a Magvető Kiadó gondozásában. S ne feledkezzünk meg a *Napsugár* című gyermekirodalmi folyóiratról, amelynek évtizedekig fő munkatársa volt a tavaly elhunyt Fodor Sándor, a lap ma Zsigmond Emese irányításával jelenik meg.

a Házsongárdi temető (2013. 05. 03.)

Ki ne ismerné Kolozsvár temetőjét, a *Házsongárdit*, a "nemzeti-könyvtárnyi temetőt", amit 1585-ben a pestisjárvány idején nyitottak meg. Mielőtt elindulnánk, vegyük kezünkbe a nemrég elhunyt kolozsvári költő, szerkesztő *Lászlóffy Aladár Házsongárd* című munkáját. A Kántor László fotóival illusztrált könyvben a szerző leírja a temető történetét, részletesen megemlékezik a jelentősebb síremlékekről, rövid, lírai pályaképben vázolja fel az ott nyugvó írók, költők életét. A mű végén térképet és a sírok jegyzékét is megtaláljuk. Itt nyugszik *Dsida Jenő*, a családi sírbolton olvashatjuk a legendás sorokat: „Megtettem mindent, amit megtehettem, /Kinek tartoztam, mindent megfizettem./ Elengedem mindenki tartozását,/ Felejtse el arcom romló földi mását”. Itt az építész és szépíró Kós Károly, a megannyi történelmi regény szerzője, Jósika Miklós, a zoltárköltő és bibliafordító Szenczi Molnár Albert, Kriza János, etnográfus, a *Vadrózsák* népköltészeti gyűjtemény összeállítója, Brassai Sámuel, természettudós, az „utolsó erdélyi polihisztor”, Szabó T. Attila, az *Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár* főszerkesztője, Apáczai Csere János és hitvese, Aletta van der Maet, aki Áprily Lajos *Tavaszi a Házsongárdi temetőben* című versét ihlette.

A sírkert talán letragikusabb sírja egy családé, az 1976-ban öngyilkos lett [Szilágyi Domokost](#) 1977-ben a bukaresti földrengésben elhunyt fia, Attila ([Kobak](#)) követte, az anya és egykori feleség, költő [Hervay Gizella](#) 1982-ben önkézével vetett véget életének Budapesten.

Kolozsvár ma is az erdélyi magyarság kulturális központja. A városban működő kiadókon, színházakon túl alkotói műhelyek és irodalmi szalonok várják a közönséget.

A kiadás nagy múltra tekint vissza a városban: Heltai Gáspár nyomdája (1553-1575) az első magyar nyelvű officina volt (itt adta ki egyik legismertebb művét, a [Száz Fabulát](#)), Tótfalusi Kis Miklós Amszterdamból tért haza 1689-ben, nyomdájából 12 év alatt 100 könyv került ki. Ma a városban működő [Koinónia Könyvkiadó](#) színházi, szépirodalmi kötetei közül kiemelnénk egy gyerekeknek szóló kedves vállalkozást, a [Kincses városok](#) című sorozatot, amely Erdély nagyobb városainak történetét mutatja be.

A színházi életnek mindig nagy hagyományi voltak a városban, az 1821-ben megnyíló Farkas utcai kőszínház az első magyar színház volt. A [Kolozsvári Állami Magyar Színház](#) ma [Tompá Gábor](#) rendező és [Visky András](#) művészeti vezető irányításával dolgozik. Az évad utolsó bemutatója Máté Angi *Mamó* című regényéből készült színdarab volt *Csipke* címmel, Mezei Kinga rendezésében.

a Bulgakov nyári terasza (2013. 05. 02.)

Az [Orbán János Dénes](#) író, költő tulajdonában lévő [Bulgakov Kávéház](#) a kulináris élvezeteken túl szellemi csemegéket is kínál: könyvbemutatók, irodalmi estek, kiállítások várják a közönséget. Itt mutatták be 2011. december 3-án Fodor Sándor *A feltámadás elmarad* című novelláskötetét, de itt volt a kolozsvári bemutatója Murányi Sándor Olivér nagy port kavaró, *Zordok, a székely szamuráj* című *kéj-próza* kötetének is.

A Kolozsváron alkotó íróknak több fóruma is működik: az *Előretolt Helyörség Alkotói Műhely*, folyóiratuk [Előretolt Helyörség Szépirodalmi Páholy](#) néven jelenik meg, a műhely kiadója az *Erdélyi Híradó*, legutóbbi nagy sikerű kiadványa Muszka Sándor *Sanyi bá* című kötete. A nagy hagyományokra épülő *Bretter György Irodalmi Kör* fő célja a fiatal tehetségek bemutatása, ahogy a *Kolozsvári Literátor Klubnak* is, ahol bárki felolvashatja írásait. S az erdélyi írók szervezete, az [Erdélyi Magyar Írók Ligájának](#) (E-MIL) központja is a városban található.

1999 decemberében a *Korunk* szerkesztősége "Kolozsvári anizsz" címmel egyetemistákat, értelmiségieket szólított meg, milyenek látják a várost 2000 küszöbén. A [Kulcsok Kolozsvárhoz: A föl nem adható város](#) című kötet 76 kortárs szerző - író, szerkesztő, tanár, történész, lelkész, műfordító - vallomását tartalmazza.

Balázs Imre József: A város mellényzsebben

Ha egyetlen fogkefével érkezel, a város fényeivel ismerkedj előbb. A magaslapon állj meg, s mielőtt alámerülsz, mielőtt hónapos szobád bérelt lakásra váltod, mielőtt házat vásárolsz egy meredek utcában, mielőtt még lenne tavaszi köpenyed, amivel óvatoskodva lépsz át minden pocstát, ne feledd a fogkefét. Mártsd meg őt a fényben (persze előny, hogyha telehold van éppen), és a rostok elraktározzák, ami elraktározható. Ami pedig átszűrődik, sokkal szelídebb.

Ha érkezel, a magaslapon lassíts, ez a város. Valami óriás, nyugodt, szórt fény, amit követhetsz, ha időd van rá, minden ablakig. S egy fogkefe, mely ott a hónapos szoba, majd lakás, majd ház szekrényének mélyén.

<http://irodalmiolvasoterem.blogspot.hu>

Krúdy Gyula: Kártya és ló (1918)

Semmi panaszom az ellen, hogy június havának 14-ik éjszakáján utoljára hangzik el a kártyaasztalok mellett a krupié rekedt kiáltása: Nincs tovább! Ez az ország majd csak kiheveri azt is, hogy nem engedték szerencsejátékot úzni, amelyet századok óta játszanak a hazában. A múlt idők lyukas homlokú és elfehéredett arcú kísértetcsapata folytatás nélkül tűnik el az éjféλι vasajtónál. A kártyásoknak nem lesz miért öngyilkosságot elkövetni. A házárdkerék megáll egy darabidőre Magyarország felett, senkit sem kap torkon a pikk dáma, s az élet megy nekilendüléssel, a szerencse mindennapos kártyaasztali esélyei megvárják a béke boldog Monte Carló-i szoáréit, midőn ismét csillagot lehet rúgatni az alvó játékszenvedéllyel. Az ördög rabszolgái darabidőre szabadságra mennek. A templomi zenés miséket hallgatják a sátán fiai, holott kabátjuk alól kilóg patájuk.

Ismétlem, nagyon tisztelt barátom, hogy semmi kifogásom nincs a házárddjáték eltörlése ellen. A kártyagyárosok kliensei között talán feltalálható volna az én nevem is, ha ugyan vezetnek valahol egy nagy könyvet a magyarországi kártyásokról. Láttam szerencsét, pirosan, mint a farsang utolsó napja és a párkák szívtelenségével operáló szerencsétlenséget. Nadrágokat ültem ki, és megsárgult, fehér mellényeket vettem újra elő, amelyek jó kabalának bizonyultak. A vesző kártyások mély, ólmos álma talán többször látogatott meg, mint a nyerők nyugtalan, fázékony, felhevült és tervtelen álma. Valójában csak a vesztes tud szépeket s elringatókat álmodni, míg a boldog nyerők kimeresztett szemmel feküsznek kemény ágyaikon. Üsse kő. Tiltsák be a kártyát. Az élettapasztalataimnál fogva úgyse szabadna már régen mást játszanom, mint a nagy Napóleont a patience figuráival.

Ámde a sajtó nem elégedett meg a zöld asztal terrorizálásával. A gyepe is kitekint az ezerszemű, és a paripák játékos, csalfa futkosása mellett nem kerüli el figyelmét a játékosok izzadt, kabáttépő és szívzsibbasztó tömege. Ebben nincs egészen igazatok, nagyon tisztelt barátom. A nemes vérű csikókat nem lehet megbüntetni azért, mert lovagjaik hamis szívűek. Az enyhe arculatú kör dáma sem tehet arról, ha hamiskodó kéz keresi nefelejcs-alakját, a jókedvű csikók is hirtelen futnának, ha lovasaik nem nélkülöző és gondterhelt legények volnának. Ámde a hitbizományos Esterházy herceg vagy az öreg Szemere nemigen ülnek fel lovakra, hogy a versenyekben aktív részt vegyenek. Szolgáikat parancsolták a nyeregbe, akik a paraszti sorból való Janekek és Vargák közül kerülnek ki. - Másrészt sehol sincs előírva, hogy a lovak úgy futkározzanak, amint a papírforma, az emberi számítás előírja. A favorit fogalmát azok találták ki, akik a legnagyobb csalók a játékosok között: akik biztosra akarnak menni egy-egy versenyló futásával. Az a játék, ahol a szerencse és a váltakozó esély talaját kivennék a kombinációból, ahol mindig az a ló győzne, amelyet a beavatottak megfogadnak az andungizáló játékosok tömege ellen, hasonlatos volna a hamisjátékhoz, amelyben biztosan üti az ügyes kéz az előre összeállított kilencset. Miért legyen az embereknek igazuk, mikor a lovak futják a versenyt? Aki fél a kockázattól, és biztos, takarékpénztári alapon akarja elhelyezni a tétjét, az ne menjen a lóversenyre, hanem vegyen Fabankot kétszáz koronáért. Egyáltalában nem látom be, hogy miért haragusznak az emberek, ha nem az a ló nyeri meg a versenyt, amelyet ők az okos fejükkel nyerőnek kijelölnek! Gondolkoznának a lovak lábával (esetleg a lovasok huncutságával, akiktől olyan becsületességet várnak a tisztelet nélküli időkben, mint Gottfriedtől, a keresztes vitéztől), gondolkoznának a szerencse forgandóságával, gondolkoznának a kapzsinak nevezett bukmékerek élethivatásán: már kevésbé csodálkoznának, hogy nem mindig jön be elsőnek a csikó, amelyet ők e célra kijelöltek. A lóversenyt felnőtt emberek látogatják, és senkinek sem jut eszébe az a körülmény, hogy ezek a paripák, amelyek a zöld gyepon versengenek: hadi-lovak. Már ifjúkorukban sem jártak térdig a zabban, amellyel a növendék állatot oly bőségesen kell táplálni, mint a csecsemőt a tejjel. Az elmúlt télen pedig egyetlen versenyparipa sem kapta meg naponta a maga hat liter zabját, amelyre múlhatatlanul szüksége volna. Korgó gyomorral álltak az istállóban, míg elkövetkezett a dologidő. Csodálatos, hogy az emberek ezektől a nélkülöző, rosszul táplált lómunkásoktól olyan precíz teljesítményt követelnek, mint egy svájci óraműtől!

Bocsáss meg, igen tisztelt barátom, hogy ilyen hosszadalmas fejtegetésbe ereszkedtem a csikók érdekében. Megvallom, jobban szeretem őket, mint az embereket, akik a hátukra ülnek. Ne akarjanak meggazdagodni az emberek a csikók játékos futásán, és ne csapjanak lármát, ha tervük nem sikerült. Nem minden turfcsalás, ami fénylik. Nyugodjunk meg abban, hogy a favoritot is megviselte a háborús nélkülözés. Ha nem jön be elsőnek - szidják az angolokat!

Lehetséges, hogy a lóversenyző, gyanakvó, elkeseredett Magyarországból egyedül vagyok ezzel a véleményemmel, de szót kérek az embereknél különb csikók védelmére.

(Forrás: Krúdy Gyula: Álmoskönyv – Tenyérjósítások könyve)

Eötvös Károly

Utazás a balaton körül

János püspök

János püspök urasága – János püspök szegényei – Kisvárosi nagy ebéd – A nemesség eredete – A szarvasbika – A reggeli a rengetegben – János püspök az én falumban – A római szent zsinat – A római pápa és a somlyai bor

Abban az időben János volt a veszprémi püspök. Családja nevén Ranolder Jánosnak hívták, de mindenki tudja, hogy a szentegyház elnyeli a családi nevet. Törődik is azzal a szentegyház, hogy az ő szolgálói és fejedelmei kinek a nemzetségéből származnak. Püspök, pápa, hitvalló, vértanú, szent vagy boldogságos, remete vagy zarándok: mindegy az. Apja, öregapja, ősapja nevére az egyház történetíróinak nincs szükségük.

Erről a püspökről sok mindent el kell mondanom. Élete egészen oda tartozik a Balaton történetéhez. Mert a Balatonnak első fölfedezője ugyan a tihanyi apát, de második fölfedezője mindenesetre Ranolder János veszprémi püspök. És aztán a Balaton körüli világot az utazásunkban is szerepe volt neki.

Nagy úr-e a veszprémi püspök?

A veszprémi püspök nagy úr, ha a természete megengedi.

A Rába vidékén van egy közpéldabeszéd. Így hangzik: „Nem mind úr ám az, aki földházban lakik.” Ott ugyanis a földszintes házat alháznak, az emeletes házat földháznak nevezi a nép. Ez a példaszó pedig nemcsak a fővárosban igaz, hanem a vidéken is.

A veszprémi püspöknek van hetvenötezer hold földje. Ebben van negyvenezer hold szántója, rétje, kertje, belső telke és legelője, a többi pedig erdő. Van neki két vára, két székes palotája, három vármegyéje, öt-hat ezer holdnyi Balatonja, közel kétmilliónyi tőkepenze, ötvennél több temploma és kápolnája, ugyanannyi szentje, 1848 előtt hatvanezer jobbágya és zsellérje és szolgáló embere, hatszáz zsidója, negyven vendégfogadója, ötven korcsmája, több mint harminc útszéki csárdája s közel egymillió forint kegyes alapítványa, amelyre János püspöknek már nem volt szüksége, tehát a szegényebb papok és káplánok számára elalapította.

Azért a veszprémi püspök mégse úr – csak akkor úr, ha természete megengedi. János püspöknek megengedte a természete.

Veszprémi várpalotájában ő maga lakott. Legkedvesebb rokonai se laktak vele együtt. Csak titkárja és a szentszéki jegyző lakott vele egy föld alatt. Azután az udvarmester, három huszár, egy kulcsárnő, egy szakácsné s egypár konyhabeli szolgáló személy. Összesen vagy tizenketten. Még udvari orvosa is a szomszéd palotában lakott.

Tehát tizenkét személy számára főztek.

Kellett pedig a háztartáshoz évenként tüzelőnek és élelmiszernek, amint következik:

Kétszáz erdei öl hasábfá. Ezt beszolgáltatták az erdők.

Száznégyszáz húsz háromszáz bécsi mázsa hússal és zsírral. Ezt beadták a malmok. Száznégyszáz bécsi mázsa finom liszt. Ezt is a malmok adták be.

Naponként 120 kifli, tehát egy évben 43 800 darab. Ezt a sütők szállították.

Huszonöt szarvas, harminc őz és däm vad és ötven vaddisznó. Ezt fölnevelte a Bakony, és beszállította az erdőszemélyzet.

Hogy tej, vaj, túró, szelíd és vadszárnyas mennyi ment be naponként a várpalota konyháiba: ezt kiszámítani nem lehet.

Hanem mindezen felül sóra, húsrá, fűszerre, eleven és nem eleven halakra kellett naponként ötven forint, tehát egy esztendőre tizennyolcezer forint.

A zöldséget, főzeléket, cukrászsüteményeket, sajtot, nyalánkságokat, gyümölcsöket senki sem tudta szám szerint és érték szerint.

A pincékbe a bort Tálya, Csopak, Badacsony és Somlyó termette. A világ leghíresebb és legrágább borai. Kétszáz holdnyi szőlője volt a négy híres helyen. Csak tokaji aszú bora hatszáz akó volt rendszeren. Mikor meghalt is, ennyit találtak pincéiben. Pedig nem ez volt legjobb és legrágább bora. Badacsonyi kéknyelű bora és somlyai aszúja kétszer olyan drága volt, mint a legrágább ötputtonyos tokaji. Mert ötputtonyosnál vékonyabbat nem szűrték pincemesterei.

De hát ki ette-itta meg ezt az irtóztató tömeg enni-innivalót? Hiszen minden napra annyi mázsa esett, amennyit a várpalota tizenkét személyből álló személyzete nyomott. Pedig a kácsa is saját súlyának csak harmadrészét tudja megenni naponként. A papok falánksága pedig mégse éri el a kácsák falánkságát. Tudni kell pedig, hogy a várpalota lakói közt mindenki sovány volt és kis termetű. Még az udvarmester is. Egy még most is él közülük, az én Jánosi Gusztáv barátom, a Kisfaludy Társaság legújabb és egyik legérdemesebb tagja. Még most is sovány, pedig már veszprémi kanonok régóta. Akkor János püspöknek kedves titkárja volt.

A rejtélyt könnyű megoldani.

Veszprém városának sok szegénye van. A tapasztalás megmutatta, hogy naponként hatszáz szegény, ha rá nem szorult is, szívesen elfogadja a püspök kegyes adományát. S mind a hatszáznak volt otthon legalább egy kisdede vagy beteg öregje vagy hozzátartozója. És azután az úri rendhez tartozó szemérmes szegények. Ilyenek ugyan kevesen voltak, de hát ilyenek is csak akadtak. Ahol annyi hivatal s annyi szegényedő kézműiparos és munkásember van.

János püspök tehát kiadta a rendeletet, hogy naponként annyit süssenek és főzzenek, hogy minden szegénynek jusson minden napra kenyér, sült és egyéb ennivaló annyi, amennyi vasárnappá teszi a hétköznapot is. Valláskülönbséget pedig ne ismerjenek.

Két erkélye volt a várpalotának. Az egyik nézett a Séd völgyére, a Cserhátra, a Bakonyra és el messze napkelet felé, a másik nézett a várudvarra. Éspedig egyik oldalon a Gizella-kápolnára, melyet még Szent István felesége építtetett, s a másik oldalon a püspökkútra.

Innen szokta nézni János püspök redőnyös ablakok mögül a maga szegényeit. Amint jönnek a vármegyeháza felől vagy a Szent Benedek sziklája felől. S amint elmennek megrakodva mindenfelé. S mindig elszorodott, ha kevesen jöttek. Olyankor mindig attól félt, hogy elfogynak a szegények egyszer, s ő többé istennek tetsző munkát nem végezhet.

Jámbor János püspök: ne félj te attól! Nem fogynak el a veszprémi szegények!

Ha huszonnégy esztendei alvás után most kilépnél sírboltodból, melynek faragott vörös köveit már belepte a moha ott a város végi temetőben, s ha fölmennél palotád erkélyére, hogy megnézd szegényeidet, amint jönnek hozzád bögrével, csuporral, tálacskával és isten áldásával: talán senkit se látnál ott. Talán el is felejtették már az emberek, mi volt egykor a püspöki várpalota. Talán rendőr állana ottan, hogy megvédje a kéregetők tömegétől palotád nyugalmát. De ha végigmennél a Cserháton, a Buhimvölgyön, a Jeruzsálemhegy oldalán s a Csapószeren, és benéznél a sziklák tövén, a hegyek oldalán s a folyó partjain épült kis házacskákba, hol egykor a kisiparos családja szerény jólétben élt: akkor vagy visszamennél palotádba, s háromezer szegény előtt nyitnád meg naponként szívedet és éléskamrádat, s bizony nem maradna el onnan tőled egy se – vagy visszamennél sírboltodba a faragott vörös kövek árnyékába, melyeket már belepert a moha ott a Balaton felé vezető útnak jobb oldalán. Hogy aludnál örökké, s ne látná könnyes szemed a te városodnak pusztulását.

Bizony más világ van ma abban a városban, mely a Bakony és a Balaton közt fekszik. Magyar kézműiparunk eltűnt. Nemzeti gyáripárunk nem állott helyébe.

Hanem hát mindez még nem nagy uraság. Alamizsnálkodni szegény ember, szegény asszony is tud.

De János püspök mást is tudott. Egyszer meghívott bennünket vadászatra, sarvalyi erdejébe. A sarvalyi erdő ott van Sümeg mellett Zala vármegyében. Jól elmúlt már ennek harminc esztendeje.

Ott volt a főispán, báró Fiáth, az alispán Késmárky, a főjegyző, Csapó, a bakonyi főbíró, Hunkár, a bakonyi egyik szolgabíró, Ányos s velem együtt vagy nyolcan-tizen. Később mind képviselő. Alig él már közülünk kettő-három.

Vadászat – vadászat. Nem egyéb, mint kirándulás. Ki-ki megy a vadásztanyára a maga költségén. Ott a gazda ellát meleg szobával, enni-innivalóval. S ha az ember kijárta, kifázta és kivadászta magát: megy haza.

Így gondoltuk mi is.

Január 7-ike volt, kegyetlen hideg, ködös, zúzmarás téli nap. Korán reggel elindultunk, az etetés és ebédelés Tapolcára volt kitűzve, a derék Mojzer uram falusi vendéglőjébe.

Leszállunk, lelökjük a bundát, bemegyünk a nagy ivóba, bajuszunkat kiszabadítjuk a hóból, jégből. Mojzer uram hozza az illatos törkölypálinkát s mai süttetű kalácsot. Kínálja ő is, Szentirmay József barátom is, a püspök sógora s megbízottja és a vadászat rendezője.

Fiáth bárónak, főispánunknak jó kedve kerekedik. Elfázott kezét megdörzsöli, és azt mondja:

– Urak, ha megengeditek, ma az én vendégeim lesztek.

Így is jól van. Szentirmay is elfogadja szó nélkül, Mojzer uram is mosolyog hozzá.

Mosolyogva kinyit egy nagy ajtót, mely a szomszéd nagy szobába vezetett, s odaszól a főispánhoz:

– Méltóságos uram, tálalva van.

Bemegyünk. Szemünk-szánk eláll a nagy fényűzésen. Nehéz ezüsteríték mindenben. Csak úgy görnyed az asztal. A legszebb metszésű velencei üvegek s a legdrágább porcelánok. Karos gyertyatartók, mint az erdő. Az ország legdrágább borai kisebb-nagyobb palackokban. Asztaldíszül csodálatos szépségű gyümölcsök s egész szőlőtőkék ragyogó érett fürtökkel.

Hát még az ebéd!

Nincs a Bakonynak és Balatonnak olyan szelíd és vad, vízi és szárnyas csemegehúsa, amely hidegen és melegen, lével s szárazon ott ne lett volna. Azután a pástétomok, torták, magyar kalácsok, még tepertős pogácsa is.

Derék főispánunk ki nem fizeti ezt az ebédet nyolcunk után ezer forinttal. Pedig nem tett a zsebébe többet kétszázötven forintnál, amikor elindultunk. Vadászni akartunk, nem kártyázni.

Aztán a cigány is húzta. Rosszul húzta, de azért jól húzta. Főispánunk mégis alig várta a fizetést. Azt már látta, hogy vele nincs elég pénz, de mégis kíváncsi volt a számlára.

– Vendéglős úr, vendéglős úr, a számlát kérem.

– Ki van az már fizetve, méltóságos uram.

– Hogyan? Mit beszél? Ki fizette ki?

– Méltóságok az én kegyelmes püspököm vendégei, már én csak úgy látom el uraságom vendégeit, mintha uraságom maga volna itt.

Ezt csinálja utána az Angol királyné vendéglőse. Igaz, hogy Mojzer uram János püspöknek volt fogadós bérlője.

Kemény téli szürkület volt, mikor innen elindultunk. Öreg este, mikor a sümegi palotába értünk. A sarvalyi rengetegen át vezetett az utunk. Ittas volt kocsis, huszár, ló, uraság egyaránt. Nem lett semmi baj.

A palota emeletének homlokzatát s bal szárnyát rendezték be számunkra. Minden vendég számára volt külön előszoba, elfogadóterem és hálószoba. S minden vendég számára külön komornyik és külön vadász.

Az én vadászom volt Prapatich. Derék fiú. Őse Szigetvárnál esett el Zrínyivel együtt. Annak volt egyik hadnagya. Amint ezt a költő Zrínyi Miklós megénekli.

A vacsora rövid volt. Az egész napi utazás, hideg, a tapolcai nagy ebéd kissé kifárasztott bennünket. Korán lefeküdtünk.

Reggel hat órakor megszólalt a kürt a várudvaron. Tessék fölébredni.

Hét órakor újra megszólalt a kürt. Tessék früstökre megjelenni a nagy ebédlőben.

Fél nyolckor újra teleharsogta a kürt a vár udvarát. Előállottak a kocsik, ki gyorsan lóhalálában a pagonyba.*

A nap még nem kelt föl, csak erősködött. Nem sikerült neki egészen. Ritka és szürke téli ködök az égen is, a földön is vissza-visszaszorították éjjeli ágyába.

Nyolc órára elértük a pagonyt. Fölálltunk egy hosszú, nyílt vonalra. Hátunk mögött a zárt erdő, előttünk öt-hat éves vágás. Messze-messze a köd borította távolban kétszáz rabszolga vagy jobbágy kezdte hajtani az erdőt. Rabszolga hajdan, jobbágy ötvenkét év előtt, napszámoshajtó ma.

A fő erdőmester kijelölte az állást. Puskát a karra, kezét eltakarva, meg kellett állni mereven.

A hajnali szél azonban beleavatkozott a multságba.

Tizennégy fok volt a hideg. Észak felől jött a szél. Nem nagy szél, de téli szél és mégiscsak szél. Senki se volt köztünk eszkimóruhában. És azután az eszkimó se áll mozdulatlanul órákon át az északi sarkvidéken. Nekünk pedig két egész órán át kellett állanunk mozdulatlanul. Tizennégy fok hideg mellett északi szélben!

Vadászruha dolgában én nem legénykedtem. Fel voltam öltözve jól. Legalább tudtam elmélkedni, türelemmel várni s vadásztársaimmal később jókedvűen évődni. Olyan megfázott embereket sohasem láttam az életben.

De rövid a téli nap mulatságra, hej, de hosszú az a téli nap csikorgó hidegben, fent a hegy ormán, északi szél süvítése mellett. Mikor az erdő nem zúg, hanem zörög. Mikor a lomb nem zöld, hanem száraz. Mikor a kandalló, édes szó, meleg falat olyan messze van.

Eszembe jutott Kane, a sarkutazó, aki elbeszéli, minő télen a hideg a Hudson-öböl és a Parry-fok táján. Hej, derék Kane, kár volt neked Franklin után olyan messze járnod, hogy megismernéd a hideget, s elbeszelnéd, miként fáztak matrózaid.

Jöttél volna ide mihozzánk, s nézted volna meg, miként fázik Veszprém vármegye főispánja, s miként dideregnek a Bakony vármegyéjének oszlopos kormányzói. Matróz fázhatik, hiszen az csak matróz. De hogy merészel olyan idő lenni, hogy még a bakonyi főszolgabíró is fázzék? S azután pandúr se volt közel, hogy vele rá lehetett volna ijeszteni a hidegre.

Hátam mögött állt Prapatich, a vadászom. Bajusza jégcsappá vált rögtön. Orra kihamvasodott, mint a besztercei szilva. Meg nem engedte, hogy beszélgessek vele. Szemmel, szájjal, kézzel, füllel intett, figyelmeztetett, hogy a beszéd elveri a vadat. Engedelmeskedtem.

Szegény hajtók! Egy nagy völgy választott el még tőlük. Ők a másik hegygerincen kezdték a hajtást, s még a hegy lábához se érhetek el. Hát önekik mennyire kellett fázniok szakadozott, vékony téli gúnyáikban?

Hajdan a hajtás szolgálatszámba ment. Akárhány uraság robotszámba se vette be. Most napszámfizetésért jön a hajtó, nem kénytelen vele. Mégis kétezer annyi jön, mint amennyit felszólítanak. Az egyiknek multság; a másik látni akarja, az uraság miként öli meg a vadat, hogy folyik el annak meleg vére?

Embernek, állatnak haldoklása kínos látvány és szomorú. De minden gyilkosnak élvezete van abban, ha áldozatát elejtette s azt haldokolni látja. Vajon nem ebben gyökeredzik-e a vadászat szenvedélye?

Beszél-e valahol Shakespeare a vadászat szenvedélyéről? Kíváncsi volnék az ő felfogását ismerni.

Nem is király, aki háborút nem folytat. Nem is uraság, aki nem hatalmaskodik. Nem is nemesember, aki nem vadász.

Miben állott az ősi nemesség?

Agyonütni az ellenséget.

De hátha nem volt ellenség se közelben, se távolban? Akkor agyonütni a bölényt, a szarvast, a dúvadat. Vagy ha alkalom jött, s föllobbant a szilaj harag: agyonütni a jobbágyot, s fizetni érte negyven forint vérdíjat, vagy ha másé volt a jobbágy, adni urának érte kárpótlásul tizenkét tinóborjút.

Ez volt a középkor.

Intézményei elmúltak már. De az ősember szenvedélyei ma is élnek. Ezek közé tartozik a vadászat. Esterházy hercegnek van százmilliója, de azért elmegy horgászni a patak partjára, leül a meztelen földre, meghül bele, s harmadnapra meghal.

Mindegy. Uraság volt, mert nem fojtotta el az ősember szenvedélyét.

Volt egy öreg alispánom. Azt mondta, csak az az uraság, aki még élvezettel tud csibukozni.* Az utolsó csibukkal eltűnik az utolsó uraság is. Mert a csibuk mellett dolgozni semmit se lehet. Ahhoz a tökéletes tétlenség kell. Olyan ember pedig, aki éppen semmit se dolgozzék, nagyon kevés van már. Akinek pedig dolgozni kell: az nem uraság.

Az ölés és gyilkolás is az ősember szenvedélye. És egyúttal uraságának módja és bizonyága. Kezdte Káin, s folytatta Nimród. Nemes lélek nem öl ma már embert, de nemesember még mindig öl állatot. Hatalom nélkül nincs uraság, erőszak nélkül nincs hatalom, s vérontás nélkül nincs igazi erőszak. A perzsa trónörökösöt öt-hat éves korától arra szoktatják, hogy néhány eleven galambnak tekerje ki a nyakát naponként. Kérdezik a fő tanítómestertől, mire való ez a kegyetlenkedés?

– Hát hogyan lehetne uralkodó, ha nem lenne kemény szíve?

Ezért kell vadászni.

Mert nem az igazság és bölcsesség csinálja a világtörténetet, hanem az akarat, a szenvedély és a vakmerőség.

És nem az okosság, szelídség és szorgalom szüli a műveltséget, hanem a szükség és nélkülözés.

„Kaparj, kurta: neked is lesz.” De a Kurta csak akkor kapar, ha éhes, és ürgét, egeret akar fogni, vagy ha rókát, borzot sejt a lyukban, s azt meg akarja ölni. Ha egyikre sincs oka: akkor a Kurta lefekszik, s naphosszat szundikál. S a szundikáló Kurta sohase fedezné föl a gőzmozdonyt és villanyvilágítást.

Messze-messze lent a völgyben valami ismeretlen zaj kezdődik. Fél mérföldnyi körben kétszáz ember tiporja a csikorgó havat, s verdesi botjával a fiatal vágás avarlombjait. De embert, mozgó lényt nem látni sehol. Ha mikor sötét este seregélymadár suhan át fejünk fölött: az ezeryi ezer láthatatlan madárszárnyak suhogása hasonlít a messze völgy zajához.

Szisszenést hallok hátam mögött.

Fejemet oldalra fordítom. Prapatich szemöldökével int, hogy nézzek előre.

Ott áll előttem húszlépésnyire a szarvas. Hároméves bika, csodálatos szépségű természetével. Koronás fejét magasra emeli, két szép fülét hallgatódzásra feszíti, fényes szemével, gazdag szempilláival néz le a völgy felé.

Háttal állott előttem egy szoba nagyságú tisztáson. Tűnődött a zajon, ami kelt a völgyben.

Puskámat leemelem bal karomról, s vállamhoz akarom feszíteni. Lábam önkéntelenül a lövőálláshoz igazodik, s alattam megcsikordul a hó. A villám nem gyorsabb, mint ahogy a gyönyörű állat rám tekint, s egy óriási ugrással odább szökell. Hej, Donáth barátom, ha te ezt a szökellést ércben, márványban szoborrá tudnád alakítani!

Sohase láttam többé azt a szarvast. Az állatkert foszlott szőrű, kopott szarvasai, amint ott kéregetnek a közönség előtt, minő szomorú alakok e remek teremtéshez képest.

Sohasem bántam meg, hogy megmenekült.

Prapatichot kérdeztem aztán, hát ő miért nem lőtt rá?

– Nem szabad. Ilyen állatot csak az uraságoknak szabad meglőni.

Teringettét! Az uraságok számára a természetnek is, még a rengetegnek is külön darabot kell szállítania, mint a szabónak vagy az ékszeresnek.

Így is jól van.

Vége volt a hajtásnak. Mentünk reggelire.

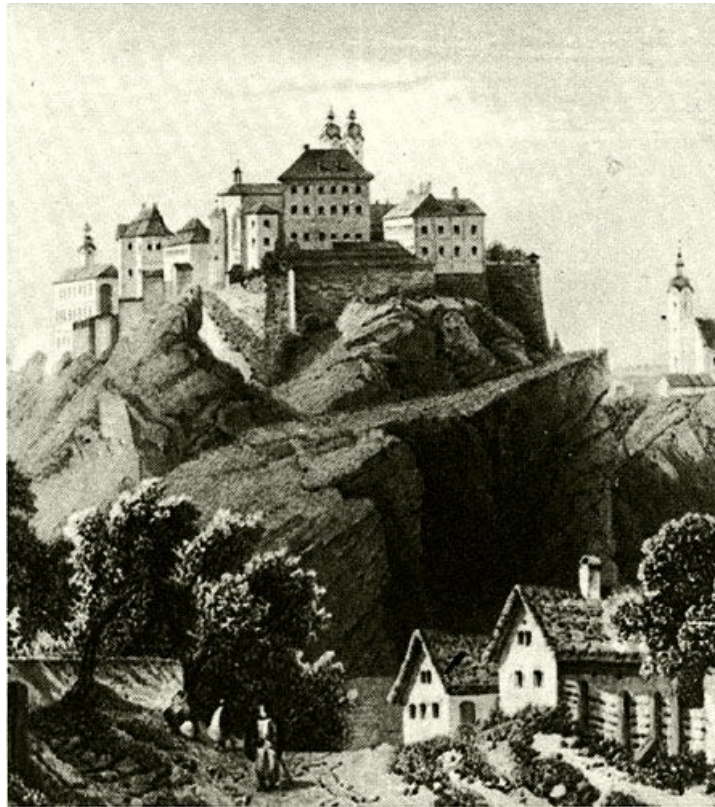
Százéves tölgyek levágva. Vastag águk az ülőhely. Öt halomban öt máglyahasáb ég. A lobogó lángok a fák koronájáig érnek. A máglyák körének közepén szabad tér, a hótól eltisztítva. A tér közepén óriási mennyiségben hideg sonkák, ürücombok, pulykák, kalácsok és pogácsák. És a boros- és pálinkáspalackok sorban, hadi rendben, mint a hadsereg. A máglyákon belül telepszene le az uraságok és főtisztek és vadászok – kívül a hajtók, kocsisok és szekeresek. S középen Szentirmay barátom osztja a sültet, az italt, a jó szót és parancsot. Mint Napóleon az austerlitz-i csatában.

Ez volt a reggeli a sarvalyi rengetegben.

Egyszerre fölharsan a kürt, előállanak a kocsik, előre, föl a sümegi várpalotába!

Négykor ebéd, nyolckor táncvigalom. A város és környék ragyogó szépségei együtt. Hajnali három órakor tértünk nyugovóra. Mert hiszen pár óra múlva, reggeli hat órakor újra megszólal a kürt a várpalota udvarán. Újra ki a pagonyba!

Így volt másnap, így volt harmadnap, így volt egész héten át.

Veszprém

Igaz, hogy a harmadik nap hajnalán én már semmi kürtszóra fel nem ébredtem. Hanem Prapatich kérlelhetetlen volt. Addig zaklatott, míg utóbb lelket vert belém, s nagy nehezen megértettem tőle, hogy a kocsik már befogva, s az uraságok az étteremben várnak reggelire.

– Édes jó Prapatich, csakugyan a maga ősapja volt az, aki dicső halállal esett el Szigetvár védelmében?

– Az volt, uram, az én ősapám.

– S nem sajnálja maga azt a dicső ősapját?

– Nem én, uram, sőt büszke vagyok rá. De miért tetszik azt kérdezni?

– Mert én büszke volnék magára, ha maga esett volna el oly dicsőn Szigetvár védelmében. Egyszer legalább ki tudnám magam aludni kedvemre.

– Hát ilyen vadászatokat rendezett János püspök a vármegye urainak.

Ilyen fejedelmi multság azonban mégiscsak multság. Minden gazdag ember megteheti, ha van hozzá elég hiúsága. Mélyebb és magasabb és szebb lélek is van még, mint amely a szegényeket kenyérral s az urakat költséges szórakoztatásokkal látja el.

János püspök valamikor egyetemi tanár volt itt Budapesten. Egyik karácsonyi szünet alatt meglátogatta szülőit Pécsen, s jött onnan ismét a fővárosba. 1840-ben történt. Vasútnak híre sem volt. Csak úgy kocsin kocogott éjjel-nappal. Valamely ok miatt a budapest-székesfehérvár-kanizsai hadútra tért ki Somogyon keresztül.

Tél volt, éjszaka volt, zimankós idő volt, amikor Enying körül kocsisa eltévedt, s jó késő éjszakán az én falumba, Mezőszentgyörgyre botlott. Továbbmenni nem lehetett, ember-ló kiállott, itt kellett éjszakázni.

Kocsisa megáll egyik szélső ház előtt. Zsellérház volt, szegény ember lakta. Leszáll a kocsis, és bezörgöt az ablakon.

Fölébred a zsellér, nyakába keríti a bundát, kilép a ház elé.

– No, mi baj?

– Utasok vagyunk, eltévedtünk, micsoda falu ez?

– Nagyon eltévedhettek, ha azt se tudják, hiszen ez Mezőszentgyörgy.

– Nem mutatná meg kigyelmed, merre van a vendégfogadó?

– Nem én, mert az itt nincs a mi falunkban.

– Hát akkor hol hálunk az éjszaka ebben a veszedelmes időben?

– Akár énnálam. Hányan vannak, kik vannak ott a kocsin?

– Csak egy tisztelendő úr van a kocsin.

– Ez már baj. A papot nem tehetem se a konyhába, se az istállóba, nekem pedig csak egy kis szobám van s abban feleségem, öt gyermekem. Nekünk kell valahogy a konyhában meghúzódjunk.

Zselléerkonyha: hideg konyha. Nyitott tűzhely, nyitott kémény, csak úgy ordít bele a szél, csak úgy szitál benne a hó.

Ranolder ezt el nem fogadhatta.

– Köszönöm, jó ember, a szívességét. Vezessen el a plébánoshoz.

– Olyan nincs a mi falunkban, de még a szomszédban sincs. Mert mi igaz kálomisták vagyunk. Hát a tisztelendő úr miféle szerzetbeli? Talán csak nem pápista?

– Az vagyok biz' én.

– No hát akkor a mi tiszteletes urunknál lesz csak jó helye. Tessék csak ezen az utcán a templomig menni. Amelyik háznak kerítése, kapuja van: ott lakik a tiszteletes úr.

– Köszönöm, jóember, mi a maga becsületes neve?

– Fazekas Mihály – szolgálatjára.

Papunk Fábíán Sándor volt. Nőtlen ember, szelíd, tudós, nemes ember. Másodnagybátyja a volt aradi főispánnak. Majd amikor függetlenségi harcunk mezőföldi történetéről írok, róla is megemlékezem, de Fazekas Mihály zsellérről is. Volt szerepe benne mind a kettőnek.

Mikor 1867-ben bevégeztük a tisztújítást: tisztelgés végett meglátogattuk János püspököt. Akkor mondta el nekem a püspök, mikor és miként töltött az én falumban öt napot. Mert akkora fürgeteg támadt, hogy a fuvatagok miatt öt napig ki nem mozdulhatott. S hozzátette:

– Isten megengedte, hogy hálás lehessen e jó lelkészársam akkori szívességéért, mert apám, testvérem se láthatott volna szívesebben.

Tizenkét esztendő múlva lett püspök és vagyonos ember. Akkorra már Fábíán Sándor régen soponyai pap volt. Küldött neki egy szekér drága bort ajándékba. Megért ezer forintot. De a zsellérnek is küldött egy borjas tehenet. És szép köszöntő levelet mindegyikhez. A zsellér különösen megérdemelte vendégszerető gondolatáért.

– – – Mikor az öikuméni szent zsinatra Rómába ment: már akkor harmadízben látogatta meg Őszentségét, IX. Pius pápát. Sohase ment üres kézzel. Elhitette Őszentségével, hogy csak az élhet el jó erőben, egészségben az „emberi kor legvégső határáig”, aki somlyai bort iszik, hogy Őszentségének egyszerű asztaláról sohase hiányozzék a jó somlyai bor.

A szent zsinatra Jánosi Gusztáv barátomat vitte el magával. Meg egy zsák aranyat. Barátomnak vette hasznát, de aranyának nem.

Olaszországnak tízszer annyi püspöke van, mint Magyarországnak. De milyen püspöke. János püspöknek volt egy hopmestere, Gergelyi uram, még az se cserélt volna egyik-másik olasz püspökkel.

Úgy rémlik előttem, hogy Kápri szigetén is van egy püspök s egy székeskáptalan tizenkét kanonokkal. Ide nagyon szeretett ellátogatni János püspök. Valahányszor ellátogatott: mindig eljöttek hozzá kézcsókra az ő püspöktársa és a székesegyház kanonokjai. S akkor aztán minden kanonok kapott emléke egy-egy aranyat, a püspök ötöt. Legalább busásan élhettek abból az aranyból egypár hónapig. Vagy addig-ameddig.

De amikor aztán a csalhatatlanság fölött összevesztek, a János püspök egy remek beszédben kifejtette, hogy ő, mint Szűz Mária országának, a szép Magyarországnak egyházi fejedelme, a csalhatatlanság hitét el nem fogadja: olyan zsvajjal riadtak fel ellene, hogy csak úgy harsogott bele Szent Péter temploma. De sőt még attól se irtóztak, hogy a katedrából kitaszigálják. Szép új selyem püspöki palástja egészen rongyossá lett a nagy ellenmondástól. Mikor már letuszolták a szószékről, csak akkor vette észre, hogy aki legjobban tolt, húzta, ráncigálta: az az ő Kápri szigeti püspöktársa volt.

Hazament szállására. Átöltözött, s azt mondta kedves titkárjának:

– Van-e még a zsákban arany, édes fiam?

– Még félig van, kegyelmes uram.

– No hát vigyük vissza Magyarországra, s ezentúl az olasz püspököket és kanonokokat hozzám ne ereszd kezét csókolni.

De még keserűbb bosszút állott Őszentségének udvari környezetén.

Mert ezentúl csak annyi somlyai bort küldött, amennyit Őszentsége maga fogyasztott el.

– Az én borom ne igyák ezentúl a „jezsuiták”.

De Őszentsége halálos holtáig mindig azt itta. El is ért akkora kort, amekkorát előtte a pápai székben egyetlen pápa se. Még maga Szent Péter apostol se.

„Non videbis annos Petri” Ez azt teszi magyarul: „Meg nem éred Szent Péter korát.” Másfél ezer éves hagyomány ez Rómában és az egész világban. Igaz is volt ez János püspökig. De az ő somlyai bora s IX. Pius asztali bölcsessége csúffá tette ezt a másfél ezer éves igazságot.

A szent zsinat óta sohase ment el többé Rómába.

Hanem ahelyett szaporította a leánynevelő intézeteket. Veszprémben kettőt, Budapesten, Pápán, Tapolcán, Keszthelyen, Kaposvárott egyet-egyet alapított. Belekerült neki másfél millióba. És minden alapító levelébe beletette, sőt keményen kikötötte, hogy a kis lányoknak magyar nyelven magyar nevelést adjanak. Inkább pusztuljanak el az intézetek, semmint németek legyenek.

Ezenkívül az összes uradalmakat ellátta új gazdasági épületekkel. A birtokrendezést ő vitte keresztül. Mindenféle jótékony, nemzeti és közcélra többet áldozott négymillió forintnál. Legkedvesebb rokonait is vagyon nélkül hagyta. Igaz, hogy ők se törekedtek a meggazdagodásra. Csodáltuk ezt mindig.

Minden kálvinista jól járt az ő uradalmaiban. Birtokrendezéskor annyi földet adott egyháznak, papnak, tanítónak, iskolának, amennyiből úr lett valamennyi. Még a zsidók is mindig dicsérték. Rájuk parancsolt, hogy igaz mértékkel jó italt mérjenek, de csaknem ingyen adta nekik az italmérést.

– Egyházamé és hazámé az én birtokom, az isten azért bízta rám kezelését, hogy egyházamnak és hazámnak visszaadjam.

Ilyen avas nézeteket táplált magában János püspök. Saját személyére alig költött el évenként néhány száz forintot.

Volt azonban nagy bűne is. Kálvinista embert tett egyik fődirektorává, Kenessey Pongrácot. Igaz, hogy tekintélye s egyik főtisztviselője volt a vármegyének magas műveltséggel, nagy vagyonnal s példás becsülettel – de mégiscsak kálvinista volt ő. A többi egyházfejedelem ezt meg nem bocsátotta János püspöknek, se életében, se holta után.

Badacsony hegyén száz hold szőleje volt. Miért szerzett annyit: annak története van.

A természet szépségeit nagyon szerette. Beutazta Európa minden szép vidékét. Mindenki azt mondta neki, utóbb maga is azt hitte, hogy Nápoly és Sorrento vidéke a világ legszebb tája. Még Markó is azt mondta neki, az öreg is, a fia is Florenben.

Egyszer bérnakörúton Badacsony vidékére is ellátogatott. Fölment a hegy tetejére, s körülment a hegy vállain is. Egy helyen a bazalttoronyok alatt, az omlástól nem messzire megállott, és körülnézett.

És amíg körülnézett: lelke előtt végigvonultak a világ legszebb tájképei. És látta azt, hogy valamennyinél szebb ez a vidék, amelyet ő most lát, s az a pont, ahol ő most áll. Lelkét magasztos érzelem töltötte el, s nagy gondolat fogamzott meg agyában. Magához intette uradalmainak kormányzóját.

– A mi országunk a legszebb ország, s ez a hely, ahol állunk, a világ leggyönyörűbb vidéke. Ide építsetek nekem lakóházat, s fölöttem, a bazalttorony tetejére emeljetek egy óriási keresztet a mi Üdvözítőnk emlékezetére. És vegyétek meg nekem az elpusztult szőlőket, és tanítsátok az embereket az okos szőlőművelésre. Egykor az idegen nemzetek utazói ezren és százezren jönnek ide majd, hogy amikor már minden szépet láttak: minden szépséget itt együtt lássanak!

Úgy lett, ahogy megparancsolta.

Ez volt az a János püspök, akinek Szentirmay barátom ezt mondta:

– Kegyelmes uram, a koma öt-hat budapesti barátjával meg akar bennünket látogatni Badacsonyban.

A „koma” én voltam. Sok ember volt keresztkomám a vármegyében. Ott még most is erősebb a „koma”, mint a „vajda”. Tudta a püspök, hogy Szentirmay is, Kenessey is, az ő kormányzói: keresztkomáim, s Kenessey rokonom is. Mosolyogva mondta:

- Fogadjátok őket szívesen. Kik azok a barátai?
- Szász Károly, Gyulai Pál, Salamon Ferenc, Szilágyi Sándor, Nagy Miklós, Zeyk Ferenc.

János püspök nagy meglepetéssel és nagy örömmel felelt Szentirmay Józsefnek:

– Józsi! tudd meg, hogy ez mind író, mind kálvinista és mind erdélyi. Amint egyházmegyém határain belépnek, az én vendégeim. Aztán a becsületet megmentsétek.

<http://mek.oszk.hu>

Rabindranath Tagore:

Áldozati énekek

28.

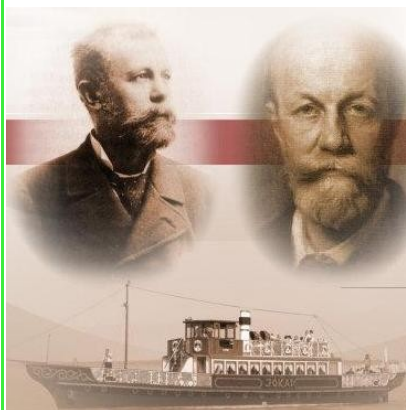
**Makacsul tartanak fogva bilincseim, de szívem fáj, ha lerázni
kísérlem meg.**

**Szabadság minden vágyam, s mégis szegyenlem, hogy
reménye bennem él.**

**Bizonyos vagyok benne, hogy felbecsülhetetlen kincsek
vannak benned, hogy te vagy legjobb barátom, s még sincs
szívem, hogy félresöpörjem a hitvány, hamis fényű csillámokat,
melyekkel tele a szobám.**

**A burok, mely takar, porból és halálból való burok: gyűlölöm
és mégis szeretettel dédelgetem.**

**Számos a vétkem, nagyok mulasztásaim, titkos és nehéz a
szegyenem, s mégis mikor eléd járulok, hogy tőled igazamat
kérjem, reszketek félelmemben, hogy meghallgatást nyerhet
könyörgésem.**

BABLEVES, IRODALMI EMLÉKEKKEL

Július 6-án tizennegyedszer került megrendezésre az immár nevében is bővülő nyári találkozó, az Endrődi-Jókai-Mihálkovics bableves muri.

A füredi vendégekkel ezúttal is a Jókai hajó szelte a vizet, s futott be az alsóörsi kikötőbe néhány perccel este hat után. A hangulatot most is a XIX. század pompás ruháiba öltözött hölgyek és urak alapozták meg, velük érkezett Füred város polgármestere és alpolgármestere is.

A mólón már népes társaság várta a vendégeket, tapssal üdvözölve a hajón érkezőket. Sokan ismerősként köszöntötték egymást. Lehet, hogy a nyár egyik legszebb hangja a nevetgélés? S legszebb mozdulata az ölelés avagy a szembenézős kézfogás?

Az időjárás is kegyes volt, az előző esti vihar után most is gyülekeztek a gomolyfelhők, dörgött is ijesztgetésképpen, de a nyáresti fülledtséget jobbára szétterítette a lengedező szellő.

Az emlékezés koszorúit először Jókai mellszobránál helyezték el vendégek és alsóörsiek egyaránt.

Polgárdy Imre, a Veszprém Megyei Közgyűlés alelnöke, dr.Bóka István és Hány Lenke Füred részéről, Ferenczy Gábor és Báró Béla Alsóörs önkormányzata nevében, Kovács Judit és dr.Kratochwill Baláznén a polgári nyugdíjas egyesület képviselőjében.

A koszorúzás az Endrődi-parkban folytatódott az Endrődi valamikori háza helyén álló emlékoszlopnál, ahová a Reformkori Hagyományörzők Társasága is letette az emlékezés koszorúját, majd a közelében lévő Miháلكovics Tivadar mellszobránál a késői leszármazottak is helyeztek el koszorút.

A szép számú közönség a művelődési házhoz sétált ezután, ahol a program irodalmi megemlékezéssel folytatódott.

Péller Andrásné nyugalmazott magyartanár közvetlen természetességgel és humorral idézte meg Jókai és Endrődi alakját, a Jókai-család füredi vakációzásainak korabeli körülményeit, nem feledve Laborfalvy Róza kardos természetéről említést tenni. Korabeli ábrázolás szerint a kor neves színésznőjének egyik kezében egy Shakespeare-kötet, a másikban fakanál van. Kettőjük barátságáról is szó esett, a Jókai-házaspár keresztszülői szerepéről, s a paszitával kapcsolatos Endrődi által is megírt történetről, melyet Dallos Szilvia művésznő olvasott fel befejezésképpen.

Az ő ötlete és kezdeményezése nyomán idén tombolára is sor került, melynek ajándékait a helyi vállalkozók és segítőkész emberek adták össze. Az így összegyűlt összeget az árvízkárosultak számlájára továbbítják a szervezők.

Az árnyas fák alatt sörpadok és asztalok mellett fogyott el sok tányér bableves kenyérrel és pogácsával. Az óvoda dolgozói 300 adag levest főztek, dicséret és köszönet illeti őket, a lebonyolításban segédkezőknek is köszönet.

Mondják, finom volt a bableves, ám azoknak, akik végig várták a teremben a tombolahúzást, már nem jutott sem bableves, sem pogácsa. Csak egy kis illat, ami lassan elúszott az orruk előtt a levegőben.

Csiszár Lászlóné

.alsoors.hu

Nagy László: Táncbéli tánc-szók

I

Nem vagyok jó, nem vagyok jó senkinek

Rám ugatnak égiek és földiek

Tánc a lábam, kutya a föld, eb az ég

Jó lennék majd, égetőn ha kellenék

Jó vótam én, jó vótam én ezelőtt

Szívárvánnyal írtam be a levegőt

Átváltozott gyászfekete szalagra

Hétrét kéne görnyedeznem alatta.

Fáj a szívem, kimutatnom nem lehet
Majd meggyógyít, aki szívből megszeret
Tánc a lábam, kutya a föld, eb az ég
Hadd mulatok, mikor sírnom illenék!

II

Kutya a föld, eb az ég
Sehol semmi menedék
Ne is akarj menedéket
Amíg benned zeng a lélek
Most rúgjon a sarkad szikrát
Égesd el a világ piszkát
Aki bírja, kipirosul
Még a csúf is kicsinosul!

Forgasd ide, oda is
Lángoljon a szoknya is
Elköltözni csúnya vóna
Deszka közé csomagolva
Mert mibennünk zeng a lélek
Minket illet ez az élet!

III

Ez a világ ellobban
Ölelj engem mégjobban
Hajamtól a sarkamig
Hajnalig, de hajnalig
Nem hajnalig, örökig
Szakadatlan örömig

IV

Oda menjünk, ahol kellünk
Ahol nekünk öröm lennünk
Hol a csókok nem csimbókók
Nem hálózhatnak be a pókok
Aki minket meggyaláz
Fárassza el azt a frász
Jó habosra hajtsa meg
Talonnaknak se tartsa meg

Aki minket meggyaláz
Gyötörje meg azt a láz
Pokol legyen a lakhelye
Égjen el a tüdeje

V

Én is nyitok arany torkot
Mint a rigó, úgy rikoltok
Csapkodom a nyári zöldet
Átnyilazok eget, földet
És akit én megtalálok
Pántolok rá aranypántot
Úgy szeretem, úgy szorítom
Én sohase szomorítom

<http://www.youtube.com/watch?v=1Upa-37IQR>

<http://hermelinesholgy.blog.hu>

Színek vándorlása

Görögdinnyében lakik, például
a piros,
dinkatökben lakik, többek között,
a sárga.

Fölkerekedik nyáron a piros,
mert szétreped a háza,
s átköltözik
– Virág hasába.

De nem marad ott sokáig piros,
s nem lebzsel soká a sárga,
ruhájukat elveszi Savanyú,
Hasország banditája,
így nem is olyan piros a piros,
így a sárga nem annyira sárga,
szégyenlik a csúfságot, vetik
magukat sárba.

És tavaszig a piros ott búvik,
ott búvik jövő tavaszig a sárga.

Ekkor újra felöltözködik
színek selymeibe a Föld,
és kirepül virággá válva

a zöldre, többek között,
a piros és a sárga,
hogy embereknek legyen gyümölcs,
pirosnak-sárgának épüljön új háza:
görögdinnyében
lakják piros,
dinkatökben
lakozzon sárga.

Kiss Benedek

Anekdoták

A Bibliában leírtakkal kapcsolatban már sok zavarba ejtő kérdést tettek fel a logikai alapon gondolkodók. Szent Ágostontól egyszer megkérdezték, hogy: "Mit csinált Isten, mielőtt megteremtette a világot?" Szegény nem tudott rá válaszolni, ezért ezzel a tréfával ütötte el a dolgot: "Elkészítette a poklot azok számára, akik túl sokat kíváncsiskodnak."

A legtöbb adomát a "nagy nemzedék" színészeiről jegyezték fel:

Somlay Artúr fiatal korában sokat foglalkozott szociológiai tanulmányokkal. Egyszer szakszerű kiselőadást tartott Mály Gerőnek a tőke és a munka egymáshoz való viszonyáról. Mály azonban már az alapoknál elakadt, ezért érzékletesebb magyarázatra volt szükség.

- Nem tudod mi a tőke és a munka? - kérdezte Somlay türelmesen. - Hát mondjuk, kölcsön adsz nekem 20 pengőt. Ez a tőke. Aztán ugye vissza akarod tőlem szerezni. Ez a munka.

Egy átmulatott éjszaka után Molnár keserű hajnalra ébred egy kőbányai plébánián. Fogalma nincs, hogy került oda, csak arra emlékszik, Konti Józseffel, a Népszínház mulatós karmesterével iddögáltak valahol. A házigazdától aztán megtudja, Konti társasága cipelte ki őt magával Kőbányára, Hock Jánoshoz, az irodalombarát plébánoshoz. Molnár bosszankodik, amiért kidőlt a sorból, nem bírta a strapát. Azonban hamar megvigasztalódik, amikor megtudja, hogy Krúdy Gyula, aki szintén kint volt velük Hocknál, pitymallatkor elindult haza, de csak a temetőig jutott – és ott is töltötte az éjszakát. "Ezzel rehabilitálva vagyok" – írta Molnár a naplójába. Mert ha egy nyírségi bohémet sírhalomra terít a bor, akkor egy józsefvárosi bohém pirulás nélkül alhatja ki mámorát a plébános nyoszolyáján.

Krupinszki Ilona magyarvagyok.com

Alsó-Fehér

A Magyar Irodalmi Hírlevelet szerkeszti: Fenyvesi Miklós

<http://irodalmihirlevel.freewb.hu/>

Terjeszti a Kárpáti Harsona

<http://www.karpatiharsona.info>